

Başvuru Tarihi: 10.08.2021 / Kabul Tarihi: 24.01.2022 / Derleme Makale

SEICENTO VE İTALYAN BAROK MÜZİĞİ

Hande CANGÖKÇE¹

ÖZ

Bu çalışmada İtalya'da Seicento dönemi ve reformu ışığında İtalyan Barok müziği incelenmiştir. İtalya; Barok stilin doğduğu, sanat, mimari ve müzik alanında yeni bir dönem ve anlayışın baş gösterdiği akımın beşiği olarak kabul edilmektedir. Katolik Kilisesi'nin Protestanlığın doğuşuna karşı varlığını ve birliğini korumak üzere aldığı önlemler çerçevesinde gelişen reformlar, sanat alanında özgürleşmeye giden yolun kapılarını aralar. Kilisenin büyüklüğünü, muhteşemliğini ve öğretisini anlatmak üzere destek gören sanat, İtalya'da yüksek değerde bir üretim dönemine girer. Opera'nın doğuşu, yeni formlar, besteleme çeşitleri, icra stilleri, geliştirilen enstrümanların bütün bu reformlara katkısı, yerel okulların ve kilisenin de etkisi ile yeni bir akım ve sanat anlayışı oluşur. İki yüzyıla yaklaşan bu dönemde modern müziğin temelleri atılır, baş yapıtlar üretilir. Bu kapsamda dönem bestecileri, armoninin geliştirilmesi, kompozisyondaki yenilikler ve yorumculukta ustalaşmanın birbirine olan büyük katkısı ile dönemin en spesifik özelliklerini oluşturan formları ve sanat türlerini geliştirmişlerdir. Bu çalışmanın oluşturulmasında, sanat alanındaki dönüşümü değerlendirebilmek için pek çok besteci ve eseri incelenmiş, Barok dönem müzik teorisi ile ilgili kaynaklara başvurulmuş, dönemde ve dönemi hazırlayan süreçte yer alan siyasi olaylar hakkında yazılan makaleler araştırılmıştır. Bu çalışmanın amacı Barok dönemin doğuşundaki Seicento dönemine ve İtalyan Barok müziğine ışık tutmaktır.

Anahtar Kelimeler: Seicento, İtalyan Barok Müziği, Barok Dönem

¹ Doç., Nişantaşı Üniversitesi
E-mail: hande.cangokce@nisantasi.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-4960-9872

THE SEICENTO AND ITALIAN BAROQUE MUSIC

ABSTRACT

In this study, Italian Baroque music was examined in the light of The Seicento period and its reform in Italy. Italy; that is accepted as the cradle of this movement, where baroque style was born and a new era and understanding of art, architecture and music have emerged. Reforms take place within the framework of the measures taken by the Catholic Church to protect its existence and unity against the birth of Protestantism, open a new door to the liberation in art. Art; supported to express greatness, magnificence and teachings of the church, enters a high-value production era in Italy. By the birth of the opera, new forms, composition types, performance styles, the contribution of the developed instruments to all these reforms, with the influence of regional schools and the church, a new movement and understanding of art is formed. During this period of nearly two centuries, the foundations of modern music laid and masterpieces were created. The composers of the period developed forms and art types that constitute the most specific features of the era, with the great contribution to the improvement of harmony, innovations in composition and the mastery of interpretation, in this context. In order to method in this study, many of the composers and their works were practiced, sources related to the theory of Baroque music were examined and articles containing the political events and the process that prepared the era were researched in order to evaluate the transformation in the field of art. The aim of this study is to shed light on The Italian Baroque music and The Seicento period at the birth of The Baroque Era.

Key Words: *The Seicento, Italian Baroque Music, Baroque Era*

GİRİŞ

Rönesans'ı takip eden süreçte gelişen Barok dönem; mimarisi, sanatı ve müziği ile dünyadaki pek çok başyapıtın üretildiği, gösterişi ve zarafeti aynı anda bünyesinde barındıran bir dönem olmuştur. Antik çağ *colossal*² heykellerinden devasılığı ve gösterişi (Köseoğlu, 2019, s.73), Helenistik ve Roman kopyalardan detaycılık ve inceliği, Rönesans eserlerinden ise yöresellik ve özgünlüğü içinde barındıran Barok dönemin kendinden önce gelen çağların özelliklerini bir araya getirerek, dönemin stil ve sanat anlayışında buluşturduğu düşünülmektedir (Richter, 1951, s.21-23).

İtalya; kilisenin baskın himayesinde olmasına rağmen, bu yeniliklerle dolu akımı doğurmayı yine kilisenin desteği ile başarmıştır. Heykeltıraş ve mimarlar kilise himayesinde ya da Floransalı aristokrat ailelere sığınarak eserler üretmeye devam etmişlerdir. Kilisenin dini imajların üretilmesi konusundaki talepleri İtalya'da sanat alanında büyük bir iş alanı oluşturmuş, dini müzikler bestelenmesi, din temalı heykeller ve resimlerin üretilmesi büyük bir zenginlik meydana getirmiştir. Bunun yanında dindeki reformların etkisiyle sanatçılar Antik Yunan Tragedyaları ve mitolojik figürleri konu alarak bu dönemde birçok başyapıt üretmişlerdir (Christian, Drogin, 2010, s.3-5).

Sanat alanındaki gelişmelerin dönem müziğine yansımaları eşdeğerdedir. Bu durumun; eser formlarının büyütülmesine, yeni formların ve türlerin keşfine, yeni bestecilik tekniklerinin geliştirilmesine, çokseslilikte armonik yeniliklere, süsleme sanatının ve doğaçlama sanatının gelişmesine sebebiyet verdiği düşünülmektedir.

Seicento

İtalyanca *Sei* altı, *cento* ise yüzyıl anlamını taşımaktadır. Terim olarak *Seicento* (Lexico, 2020) “*millesseicento*”nun³ kısaltması olarak 1600-99 yıllarını tanımlamaktadır. Seicento; geç Rönesans'tan Barok döneme geçişi ve 17. yüzyıldaki sanat ve edebiyat anlayışını temsil eden İtalya'daki sanat reformudur.

Seicento müzik tarihinde yeniliklerin ve buluşların dönemi olmuştur. Bianconi'ye göre, İtalya'da 17. yüzyılın ilk yirmi yılında bazı yeniliklere ve buluşlara ihtiyaç duyulduğu aşıkardır. Bunun sonucu olarak gelecekte, sürekli bas üzerine besteleme teknikleri, enstrüman eşlikli solo vokal şarkıcılığı ve opera yer alacaktır (Bianconi, 1987, s.3). Müzik yazısının ve icranın

² Çok büyük ölçüdeki heykellere denir. (Turani, 1975, s.69)

³ Bin altı yüz.

tekdüzelikten kurtulması, yeni fikirlerin yeşermesi için atılan adımlar bu dönemde gerçekleşmiştir. Rönesans'tan gelen müzik ve sanat geleneğinin devamı olarak gelişen Seicento müzikal devrimin başlangıcı olmuştur.

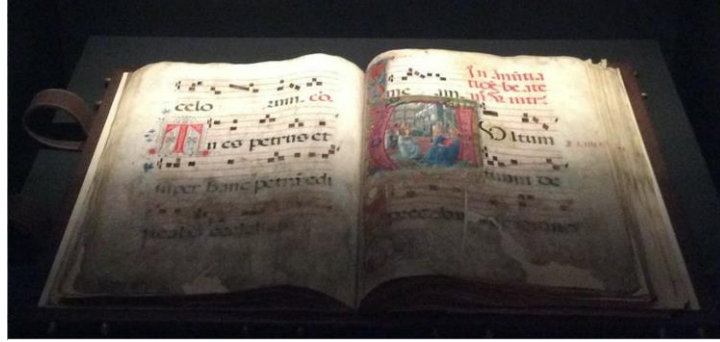
Seicento dönemi boyunca Avrupa'daki siyasi durumu etkileyen olaylar Otuz Yıl Savaşları ve 1619-22 ekonomik bunalımı ile trajik bir şekilde meydana gelen 17. yüzyıl buhranıdır. Ekonomik buhran yüzyılın ikinci yarısında iyileşecektir fakat Bianconi'ye göre buhranın politik, dini ve sosyal etkileri olmuştur. Siyasi ve sosyal kriz Avrupa'nın her yerinde güçlü otorite talebi uyandırmış ve sanatçılar bu talepten faydalanmıştır. Rubens ve Valazquez'in kraliyet portreleri, Frans Hals ve Rembrandt'ın asilzade portreleri, Bernini ve Borromini'nin canlı ve hareketli mimarisi sanatçıların otorite talebi ilanındır (Bianconi, 1987, s.34).

Sosyal olarak her zamankinden daha fazla üretilen müzik ise kamusallaşarak siyasi ve dini iktidar otoritesinin gösterim aracı haline gelmiştir. 17. yüzyılın kaotik yapısında *madrigaller* söyleyen müzisyen prensler, aristokrat amatörler ve müziğe aşırı düşkün bilim insanları, müziğin içinde barındırdığı hitabet eğilimini ideolojik bir unsur olarak kullanmışlardır. Monteverdi sekizinci *madrigal* kitabında yazdığı savaş ve aşk *madrigalleriyle* müziğin ideolojik yönünü fark ettiğini göstermiştir. 16. yüzyıl çoksesliliğinin yalın ve ruhani disiplininin yerini, devlet ve din temsilcileri ve propaganda örgütlerinin (mahkemeler, kurumlar, belediyeler, bazilikalar, katedraller, tarikatlar) rekabetçi ve gösterişçi komisyonları almıştır. Müzikal aktivite bir devrim aracı haline gelerek, müzik eski düzenin parçalanması ve yeni sosyal süreçlerin icadı için kullanılır olmuştur (Bianconi, 1987, s.34).

Seicento'yu hazırlayan dönem ise Rönesans'ta gelişen yeniden doğuş fikrinin yeşermesi ile başlamış, Rönesans dönemindeki uyanışın neden olduğu dini reformlar, sanat tarihinde de yeni bir dönemin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Barok dönem sanatı başlangıçta bir İtalyan hareketidir. Bu hareketi Avrupa'daki yenilenme ve Protestanlığın gelişiminin karşısında Katolik Kilisesi'nin reformu için Roma'daki papalık konseyi başlatmıştır (Knowles, 2020, s.1). Jacob Wisse, 16. yüzyılın başlarında ortaya çıkan reform hareketinden bahsederken, Roma Katolik Kilisesi altında toplanmış bulunan ve bin yıldır sürmekte olan Hristiyan birliğine reformun ani bir son verdiğini söylemiştir. Almanya'da başlayan reform hareketi kilisedeki yolsuzluk ve suistimale karşı başlamış ve hızla Avrupa'ya yayılmıştır. Protestanlık kiliseye karşı yeni bir vizyon ve pratik olarak doğmuş ve hızla yükselişe geçmiştir. Protestan hareketinin sanatta kullandığı imgeler, kilisenin olumsuz tasvirlerini yaymak ve reform fikrini

yaygınlaştırmak için kullanılmıştır. Bu hareketin yansımasının ise sanatta bir devrim yarattığı kabul edilmektedir (Wisse, 2000, s.1).

Protestanlıkla yükselen bu devrim hareketine karşı Katolik Kilisenin reformu kaçınılmaz olmuş, Rönesans'ın tohumları ve meyveleri, dini ve siyasi yenilenmeyi doğururken sanat ise yeni düşüncelerin ve yeni devrimlerin yaygınlaştırılması ve kabulü için büyük bir aracı görevi görmüştür. Roma Katolik Kilisesi Rönesans'tan gelen geleneği ile daha çok sanatçıyı himayesine almış ve eserler sipariş etmiştir, ayrıca Kilise korallerinin *neumler*⁴ ve antik notasyonlarla kayıt altına alınmasını sağlayarak (Opera di Santa Maria Del Fiore arşivi), dini müzikte yeni yaklaşımlara kapılarını açmış böylece sanatsal anlamda bir devrim ile Protestan Kilisesi'ne karşı savaş başlatmıştır.

Görsel 1. Kilise neumlerine örnek (Opera di Santa Maria Del Fiore, 2020).

Trent Konseyi, Katolik Kilisesi'nin Protestan Kilisesiyle uzlaşma girişimlerinin başarısız olması üzerine resmi olarak 1545 yılında çoğunluğu İtalyan olan otuz bir piskoposun kurulumu. Temel amacı ise sapkınlıkların ortadan kaldırılması ve ahlak reformudur (Fastiggi, 2020, s.6). Seicento'yu hazırlayan dönemde bu konseyin etkisi büyüktür. Trent Konseyi, dini koral müzikler olan *masslerin*⁵ ve ayin müziklerinin bestelenme biçimleri hakkında özel yöntemler belirlemiştir. Konseyden çıkan kararlar kiliseyi cezalandırmış fakat dini otoritesini sağlamlaştırmıştır. Yapılan bu reformlar doğrultusunda Roma Katolik Kilisesi, papalığın bugünkü modern tarihini oluşturmuştur (Knowles, 2020, s.1).

Trent konseyinin aldığı sanatsal kararlar ve reformları takip eden Karşı-reform hareketi, Barok stilin doğuşuna giden yolu açmıştır. Dönemin papası V. Paul'un Caravaggio tarafından

⁴ Orta Çağ Avrupası'nda 10. yüzyıla kadar kullanılan müzik yazısıdır. 11. yüzyıldan itibaren portenin ilk adımı sayılabilecek çizgiler üzerine yazılmaya başlanmıştır. (Say, 2000, s.78-79)

⁵ Efkaristiya ayininin çoksesli ve ya ilahi olarak düzenlenmesi. Çoğunlukla Roma Katolik Kilisesi'nin Missa ayinini ifade eder (Britannica, 2020).

resmedilen portresi ve Bernini tarafından yapılan iki ayrı büstü kilisenin sanatsal reforma duyduğu ilgiyi göstermektedir.

Görsel 2. Papa V. Paulus'un G. L. Bernini tarafından yapılan büstü (Bernini, 1621).

Collins, Katolik Karşı-reform sanatını, Martin Luther'in Roma'ya karşı ayaklanmasının ardından gelen Protestan Reform sanatına yanıt olarak, 1560-1700 döneminde geliştirilen daha katı ve dogmatik Hristiyan Sanatı olarak tanımlamaktadır. Trent Konseyi tarafından başlatılan Katolik İncili'ne özgü geliştirilen bu sanat tarzı, Meryem Ana ve azizlerin dini rollerini konu almış ve Protestan kilisesi ile teolojik farklılıklarını vurgulamak için dini tasvirleri kullanmıştır. Burada amaç Protestan isyanının etkisini azaltmak ve Katolik öğretilerin ve cemaatlerin yeniden canlanmasını sağlamaktır. Zengin dindarların ve yeni Hristiyan birliğinin yardımıyla Roma Kilisesi yeni mimari eserler sipariş etmeye başlamıştır (Collins, 2020, s.1). Mimarinin yanı sıra; mihrapların arkasına ya da üstüne konulan çok büyük ölçekli yağlı boya tablolar, kabartmalar ya da heykeller, dini hikayelerin işlendiği devasa kilise freskleri, din görevlilerinin büyük ölçekli heykelleri ve kilisenin önemli yapıları olan sütunlar, sunaklar ve kapılar için ahşap ve mermer oymacılığı sipariş edilmiştir (Collins, 2020, s.1).

İtalya'da çeşitli alanlarda eserler üretmiş Donatello, Raphael, Botticelli, Michelangelo, Brunelleschi, Da Vinci, Ghiberti, Bandinelli, Monteverdi, Gabrieli, Frescobaldi gibi erken ve

geç Rönesans ustaları, *Seicento* ve devamında Bernini, Borromini, Carravaggio, Giambologna, Naldini, Bononcini, Caldara, Gasparini, Corelli, Vivaldi, Pergolesi gibi başyapıtlar vermiş sanatçılar takip etmiştir. Rönesans ustalardan miras kalan sanat anlayışı; gerçekçilik, büyüklük ve derinlik gibi öğelerini Barok dönemin detaycı ve gösterişli eserlerine bu tarihi olaylar sürecinde taşımıştır.

İtalyan Barok Müziği

Barok dönem müziği, bu stil içinde şekillenmiş diğer pek çok sanat alanında olduğu gibi İtalya'da doğmuş ve gelişmiştir. Erken ve geç evreleri ile neredeyse iki yüz yıla dayanan dönemin İtalya'daki müzik okullarının Roma, Napoli, Bolonya, Floransa ve Venedik Okulu olduğu bilinmektedir. İtalyan müzik okullarının öncüsü Venedik Okulu iken, kilisenin sanat açılımı sebebi ile de Roma Okulu doğmuştur. Venedik Okulu'nun armoniyi geliştirmesi, yeni müzik formları oluşturması dini ve din dışı müzik anlayışında çok büyük etkilere sebep olmuş ve operanın doğuşuna giden basamakları oluşturmuştur.

Alberto Basso, Barok terimini ana hatlarıyla bir sanat kavramı ve stili olarak tanımlamaktadır. Dönemdeki müzikal gelişmeler içinde *basso continuo* formunun önemine dikkat çeker. Bu kompozisyonlar sürekli tekrar eden bas ve melodik bir çizgiden oluşmaktadır. Basso, Barok dönemi tarihsel olarak İtalyan operasının ortaya çıkışı 1600 ve Johann Sebastian Bach'ın ölümü olan 1750 yılı olarak belirtmiştir. Yüzlere yıl boyunca var olacak formların bulunduğu ve armoninin geliştirildiği bu zaman dilimi, Basso'ya göre olağanüstü değişimlerin yaşandığı bir dönemdir (Basso, 1987, s.11).

Görsel 3. Stefano Landi, Il Sant'Alessio Operası, Basso Continuo partisi (Landi, 1632, s.8)

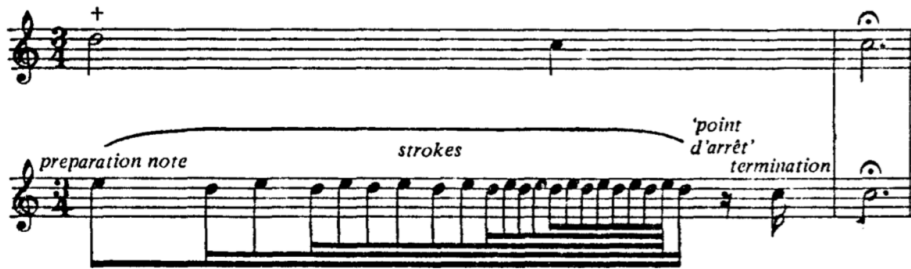
Bukofzer'e göre müzik tarihinde ilk kez Barok çağda çok çeşitli formlar, teknikler ve terimler yaratılmış ve günümüze kadar çeşitli dönüşümlerle hayatta kalan bir müzik hazinesi oluşturulmuştur. Barok dönemde opera, oratoryo, kantat, solo sonat, üçlü sonat ve oda müziği düetleri gibi birçok yeni form ortaya çıkmıştır. Barok dönem Prelüd füg, koral prelüd ve koral fantezinin çağıdır. *Konçerto grosso* ve solo konçerto formları yine bu dönemde kullanılmaya başlanır. Barok dönemde, opera tarihinin zirvesine Scarlatti ve Handel'in eserleriyle, konçerto formunun zirvesine Vivaldi ve Bach eserleriyle, oratoryo formunun zirvesine ise Handel eserleriyle ulaşıldığı düşünülmektedir. Dönemde benzersiz dramatik *konçertant* stilini Gabrieli, Monteverdi ve Schutz gibi önde gelen ustalar yaratır. Org müziğinin ve Protestan kilise müziğinin en muhteşem dönemi ise Bach'ın eserleriyle yine Barok dönemde temsil edilmektedir (Bukofzer, 1947, s.34).

Heller'a göre enstrüman sanatçılarının gelişen becerileri; müzisyenlerin daha geniş bir ses aralığını kullanmalarına, daha geniş bir dinamik ve ton aralığı elde etmelerine ve zor pasajları daha kolay çalmalarına olanak tanıyan enstrüman yapısında değişiklikler yapma konusunda lutiyelere ilham verir. Bu durum hem enstrüman sanatçılarını hem de bestecileri yeni stiller ve teknikler denemeye teşvik eder. Gerekli malzeme için doğal kaynakların bulunduğu yerlerde konumlanan enstrüman yapımcılığı zaman içerisinde aile şirketlerine dönüşür. Aile şirketleri

ise enstrüman yapımında gösterdikleri büyük başarılarından ötürü bölgesel fenomenler haline gelir. Kuzey İtalya, bölgede bulunan mükemmel ahşap nedeniyle keman ailesi yapımcılığının merkezi olur. On altıncı yüzyılın sonlarından on sekizinci yüzyıla kadar Amati, Guarneri ve Stradivari ailelerinin üyeleri, Monteverdi'nin doğum yeri olan Cremona'yı keman yapımının önde gelen merkezi haline getirirler (Heller, 2014, s.60).

Dönemin tamamında gelişmeyi sürdüren süsleme sanatında enstrüman çalımında kazanılan becerinin payı büyüktür. Süsleme sanatı, işlemeler ve süsleme notaları olarak iki grupta incelenebilir. İşlemeler müzik yazısını çeşitlemeyi amaçlarken, süsleme notaları daha sade ve daha özlüdür. Besteci ya da çoğunlukla enstrüman sanatçısı tarafından küçük notalar ve *triller* gibi yazıyı süslemek ve yazının güzelliğini arttırmak için eklenirler.

Veilhan'a göre, Barok dönemde kullanıldığı bilinen süsleme notaları; *aspiration* (kesintiye uğratılmış ses), *chute* (düşüş), *coulade* (kaçış), *coule* (geçiş apoajaturu), *flattement* (parmak vibratosu), *pince* (mordent çeşitleri), *appoggiatura* (apoajatur çeşitleri), *mesa di voce* (*crescendo/decrescendo*), *tour de gosier* (*turn*, *grupetto*, double çeşitleri), *tril* çeşitleri, *stroke* (vuruş), *the point d'arret* (es), *termination* (*tril* bitirişi), vibratodur (Veilhan, 1979, s.33).

Görsel 4. Tril interpretasyon örneği (Veilhan, 1979, s.44)

İşlemeler ise her türlü süsleme ve çeşitleme tekniklerini kapsar. Bir çeşitleme şekli olan *diminution* (çoğunlukla tek bir nota yerine bir ölçü içinde yerleştirilen birkaç küçük nota) ya da *passaggilerden* (küçük süsleme notası ile süslenen nota arasına örülen birçok küçük ses) oluşan işlemeler en yaygın türleridir. Müzik yazısı ne kadar bölünerek çoğalırsa çoğalsın tema duygusu hep korunmak zorundadır. Bütün bu süslemelerin form olarak vücut bulduğu en özgür alan ise *cadenza* formudur. Tamamen enstrüman sanatçısının isteğine ve hayal gücüne bırakılmış kadans, çoğunlukla solo parti için yazılmaktadır (Veilhan, 1979, s.49).

Neumann'a göre, 16. yüzyılda ortaya çıkan süsleme tekniklerinden *diminution* geç dönem Rönesans *motet* ve *madrigal* temalarının ve enstrümantal karşılıklarının nasıl süsleneceğini gösterir. Erken Barok dönemi başlatan stildeki kırılma sonrasında ve *monodik* müzikte, vokal partide yapılan *diminution* büyük ölçüde gölgede kalır. Buna karşın *passaggi* süslemeleri hece ve sözcükleri desteklemek için kadanslarda yerini korumayı sürdürür. *Rubato* kullanımı ve nüans bu dönemde öne çıkar (Neumann, 1978, s.47).

Görsel 5. *Diminution* örneği (Veilhan, 1979, s.49).

Armonide ilerlemeyi sağlayan buluşlar ise çok daha erken dönemlere dayanır. Rönesans'tan gelen ve bu dönemde geliştirilen kilise mimarisi sebebiyle seslerin çakışması sonucu erken dönemde keşfedilen gecikme sesleri (*retard*), armoniye yeni bir soluk getirmiştir. Karşılıklı iki koronun birbirine cevap vererek *antifoni* oluşturması gecikme sesinin keşfedilmesinin temelinde yatan nedenlerden bir diğeridir (Foley, Paul, 2000, s.18). Gecikme sesi döneme özgü pek çok süsleme stilini de doğurmuştur, bu nedenle çok önemli olduğu söylenebilir.

Bukofzer'e göre, tonalite tek bir besteci ya da tek bir okul tarafından bulunmamıştır. Bu kavram Napoliten operasında ve *Bologna Okulu*'nda enstrümantal müzik ile yaklaşık aynı dönemde İtalya'da ortaya çıkmıştır. Tonalite kavramı, bir ton merkezi ve bu merkezle kademeli olarak ilişkilendirilen akorlar ile kurulmuş yeni bir sistemi ifade eder. Armoninin sistemleştirilmesi Barok dönemde gerçekleşir (Bukofzer, 1947, s.241).

Napoliten altılısının bulunuşun da bu armonik gelişimlerin devamında ortaya çıktığı görülür. Bukofzer, Napoliten altılısı ve artmış altılının, dönemin armonik yazısında görülen ve bugün kromatik olarak tanımlanabilecek olan ilk iki akor yapısı olduğunu söyler. İki akorun da kökeni,

akorsal alterasyondan çok *Phrygian* modunun major ve minor mi dizisiyle birleşmesinden gelmektedir. Bu durum Barok dönemde armoni pratiğinin dizi esaslarını kavramasıyla gerçekleşmiştir. Bu armonik gelişimin tam olarak bu dönemde üç büyük C olarak adlandırılan Cavalli, Carissimi ve Cesti'nin eserlerinde ortaya çıktığı gözlemlenmektedir (Bukofzer, 1947, s.414).

Görsel 6. G. B. Pergolesi, Stabat Mater, Napoliten altılı akor örneği (Pergolesi, 1736, s.5).

Döneme özgü buluşlardan bir diğeri olan sürekli basın, armonik dikey yazıdan farklı olarak kontrpuan stilde icra edildiği görülmektedir. Şifreli bas üzerine eşlik akorları çalınırken, sürekli bas partisini çalan lavta ve klavsen, bu partiler üzerine kendi temalarını, süslemelerini ve doğaçlamalarını oluşturabilmektedir. İcracıya tanınan bu özgürlük birbirine eşlik eden temaların paralel bir şekilde aynı anda icra edilmesine olanak verir.

Sürekli bas ve sürekli bas üzerine doğaçlama tekniklerinin geliştirilmesi, 15.yy'dan gelen çeşitleme geleneği ile birleşerek *passacaglia* ve *chaconne* gibi formların doğuşuna zemin hazırlamıştır (Mariottini, 2018, s.2-3).

Prelüd formu İtalya’da polifonik eserlerde giriş olarak kullanılmaya başlanmış, operadaki açılış, sunuş ve hazırlık olan üvertürün yazılmasına fikir vermiştir. Donington’a göre, Rönesans dansları Barok dönemde de pek çok farklı durumda çalınıp söylenmeye devam etmiştir. Bununla birlikte, Barok dönem boyunca dansa eşlik olarak başlayan dans formları giderek balo salonundan uzaklaşmıştır. Zamanla daha fazla süslemeye maruz kalmış ve bunun sonucunda da tempoları genellikle yavaşlamıştır. Bu değişimlerin sonucunda dans formları enstrümantal biçimlere dönüşmüştür. Rönesans’tan Barok döneme taşınan bazı danslar için *pavan*, *galliard*, *volta*, *saraband*, *minuet*, *allemande*, *coranto* örnekleri verilebilir. Bu danslar zaman içerisinde *suite* başlığı altında toplanmıştır (Donington, 1982, s.17).

Barok dönem; *suite* ve *partitalar*, *canzonalar* ve fügler, *toccata* ve *fantasialar*, kanon ve envansiyonlar, *konçertant* ve konçertoların ardından geç dönemde sonat formları ile enstrümantal solo müziğinin icrada virtüözite gerektiren eserlere taşındığı bir dönem olmuştur (Heller, 2014, s.14).

Dini müziklerin daha büyük formlu *mass* ve *passionlara* dönüşümü ile bu eserlerde, koro ve solo vokal partilerinin yanında enstrüman partilerinin ve orkestrasyonun da geliştirildiği gözlemlenmiştir. Stein’a göre dini türler; Gregoryen ilahisi (Orta Çağ, Roma Katolik Kilisesi’nin ilahi şanları), *psalmody*, *mass*, *hymn*, koral, motet, *magnificat*, *passion*, *anthem*, kantat ve oratoryo olarak sıralanabilir. Başlıca seküler türler ise opera ve opera ile ilgili formlardan oluşmaktadır; *catch*, *part song*, *glee*, *lied* ve *ballad* vb. (Stein, 1962, s.197). Resitatif ve arya, orijinleri nedeniyle seküler olarak sınıflandırılrsa da *mass*, *passion*, kantat ve oratoryolarda da kullanılmıştır. *Psalm*, motet ve *massler* Katolik kilise ayinlerine özgü yazılan dini ilahi formlarıdır. Buna göre Gregoryen şan geleneğinden gelen Roma Katolik Kilisesi’nin dini müziklerin gelişimi üzerindeki etkisi yadsınamayacak kadar büyüktür (Rolf, 2020, s.7-8).

Donington’a göre, Operanın yükselişinden kısa bir süre önce bir *stile recitativo* formu bulunmaktadır. İlk başta sadece konuşma potansiyeli taşıdığından, bu türe okuma stili denmektedir. *Stile recitativo*, operanın gerektirdiği bu iddialı gelişmelere ek olarak lirik öğeleri geliştirmeye devam etmiştir. Resitatif sadece konuşma değildir, uzunluğu belirsiz ve formu aryanın aksine serbesttir. Şarkıcının her duygu değişimini ve sözlü her ruh halini yansıtması beklenirken eşlik eden enstrümanın vokali tereddütsüz takip etmesi gerekir (Donington, 1982, s.23).

Stein'a göre, hem librettosu hem de notasyonu bugüne kalan ilk operalar, Floransa Okulu bestecileri Peri ve Caccini tarafından 1600 yılında bestelenen Rinuccini'nin librettosunu yazdığı Euridice'dir. Daha erken döneme ait Peri'nin bestelediği ve Rinuccini'nin librettosunu yazdığı Dafne (1597) ise kaybolmuştur (Stein, 1962, s.206).

Katolik kilisesinin etkisi ile gelişen dini müzikler dışında, İtalyan barok müziğinin döneme kazandırdığı en büyük formun opera olduğu düşünülmektedir. Bukofzer'e göre, Kuzey İtalya'da (Floransa Operası) operanın ilk örneklerinin yeşermesinden sonra, önderlik 1620'de Roma'ya ve yaklaşık 20 yıl sonra Venedik'e geçer. Bu sebeple erken opera örneklerini üç gruba ayırmak mümkün olur; *Florentin* resitatif operası, Roma Koral Operası ve *Venetian Solo Opera* (Bukofzer, 1947, s.77).

Görsel 6. Francesco Cavalli'nin La Didone Operası, Sinfonia girişi. Venetian Opera (Cavalli, 1640, s.7).

Floransa, Roma ve Venedik Okulları dışında Napoli Okulu ve Napoli Operası da büyük ses getirmiştir. Napoli enstrümantal müzikte yükselişini Alessandro Scarlatti ile duyurmuştur. Bu okul bestecilerinin yazdığı müzik sekülerdir. Kompozisyonlar daha özgür, müzikal ve duygusaldır. Schluter'e göre *Neapolitan Opera* ve okulunun tarihteki değeri çok büyüktür. Modern müzik tarihinin başladığı yer ona göre Napoliten okuludur; müzik duyguların, hislerin ve tutkunun dilini konuşmaktadır (Schluter, 1865, s.47).

Dönemde yazılan eserlerin kökeni yerel tema ve formların etkisi ile çeşitli olsa da, yeni formlar İtalyan Barok Okulları'nda yetişen İtalyan besteciler tarafından yazılan eserlerle geliştirilmiştir. Erken dönem *ostinato* armonileri üzerine vokal varyasyonlar yazan İtalyan besteciler için; Giulio Caccini, Giulio Cesare Monteverdi, Gregorio Allegri, Stefano Landi, Giovanni Steffani, Girolamo Frescobaldi, Claudio Monteverdi örnekleri verilebilir. Bu bestecilerin Barok dönem müziğinin form, armoni ve stil oluşumunun mimarları oldukları düşünülmektedir. Daha sonraki dönemde isimlerini daha sık duyduğumuz Alessandro Scarlatti, Nicola Porpora, Giovanni Battista Pergolesi, Domenico Cimarosa, Antonio Vivaldi, Andrea Gabrieli, Arcangelo Corelli, Antonio Caldara, Domenico Scarlatti, Francesco Gasparini, Pietro Locatelli gibi İtalyan bestecilerin dönemin yükseliş eserlerini ürettikleri gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Seicento dönemi ile başlayan, yeni bir sanat akımı olarak gelişen ve devamında altın dönemine ulaşan Barok üslup, İtalya'da gerçekleşen dini reformlar sonucu doğmuştur. Sanat alanlarındaki değişim ve dönüşüm hareketi, sonraki yüzyılları büyük oranda etkileyecek olan büyük buluşlar ve yeniliklere neden olmuştur. Operanın doğuşu, yeni yazı stillerinin ve formların bulunuşu, yeni enstrümanların, süsleme tekniklerinin ve tonalitenin geliştirilmesi gibi örnekler müzik tarihinde büyük bir etki yaratmıştır.

Tarihsel süreçte dini ve siyasi reformların etkisi İtalya'da beklenen sanatsal zemini oluşturmuştur. Katolik Kilisesi'nin, Protestanlığın doğuşu karşısında aldığı önlemler dahilinde yaptığı sanatsal açılımlar ve sanat destekçiliği sayesinde İtalya Barok akımının merkezi haline gelmiş, bölgesel olarak geliştirdiği okullarla da etkisini ve çerçevesini genişletmiştir. Bölgesel okulların dönem müziğine en büyük katkısı çeşitlilik olmuş, okullar dönemin seküler ve dini müzikte büyük çapta gelişim göstermesini sağlamıştır. Okulların temsil ettiği stillerin dönem müziğine etkisi yeni formlar ve yeni icra teknikleri geliştirilmesine sebep olmuştur.

Bu çalışmada, Barok dönem müziği araştırmacılarından ve yazarlarından dönemle ilgili bilgilere yer verilerek Rönesans sanatı geleneğiyle dönem formlarının ve armoni tekniklerinin bağlantısı kurulmuştur. Form, armoni ve dönem bestecilerinin yazı stilleri gibi teorik alanlarda meydana gelen yeniliklerin neden olduğu sanatsal gelişmeler araştırılmıştır. Bu araştırmalar neticesinde İtalyan Barok müziğinin oluşumu, gelişimi, buluşları ve insanlık müzik tarihine katkıları incelenmiştir.

Çalışmanın oluşturulmasında dönem müziği, stili ve teorisi üzerine yazılan kaynaklar incelenmiş, dönem bestecilerinin eserleri ve notasyonları üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Dönemi hazırlayan süreçte ve dönem boyunca gerçekleşen siyasi ve dini reformlar ve bu reformların sosyal hayata ve sanat yaşamına etkileri araştırılmıştır. Bu makalede *Seicento* dönemi ve sonrasında gelişen İtalyan Barok müziğinin, dönemin dini-siyasi reformları ışığında Barok dönem sanat anlayışı içinde oluşan yeniliklerin ortaya konulması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

Basso, A. (1987). *The Musical Offering*. The Courier The Baroque.

Bernini, G. L. (1621). *Bust of Pope Paul V*. The J Paul Getty Museum Collection.

Bianconi, L. (1987). *Storia Della Musica, Il Seicento*. İtalia: Biblioteca di cultura musicale Edizioni di Torino.

Bukofzer, F. (1947). *Music in the Baroque Era*. New York : Norton & Company İnc.

Christian, K. W., Drogin, D. (2010). *The virtues of the medium: The Patronage of Sculpture in Renaissance Italy*. İngiltere: Ashgate Press.

Collins, N. (2020). Art Encyclopaedia, Catholic Counter-Reformation Art (1560-1700).

Donington, R. (1982). *Baroque Music - Style And Performance*. New York: W. W. Norton and Company.

Fastiggi, R. (2020). The Contributions of the Council of Trent to the Catholic Reformation. Sciendo, Volume18.6:3-20,6.

Foley E., Paul M. (2000). *Worship Music: A Concise Dictionary*. Minnesota: Liturgical Press.

Heller, W. (2014). *Music in the Baroque Western Music in Context*. New York: A Norton History.

Knowles, M. D., Marty, M. E., Cunningham L., Oakley F. C., Frassetto M., Pelikan J. J.,

Köseoğlu, F. N. (2019). *Antik Dönem Heykellerinin Sergilenmesi: Sergileme ve Müzecilik Açısından Genel Bir Değerlendirme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Mariottini, F. (2018), *The Passacaglia by Johann Sebastian Bach Interpretation Perspectives*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Institutionen för klassisk music, Stockholm.

McKenzie J. L.(2020). Roman Catholicism, The Age of Reformation and Counter-Reformation. The Editors Encyclopaedia Britannica, Encyclopædia Britannica Inc.

Neumann, F. (1978). *Ornamentation in Baroque and Post-Baroque Music*. New Jersey: Princeton University Press.

Richter, G. M. A. (1951). *Three Critical Periods in Greek Sculpture*. London: Clarendon Press.

Rolf, K.A. (2020). *A Choral Conductor's Analysis and Performance Practice Recommendations for Selected Psalm Settings by German Baroque Composers*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). North Dakota State University of Agriculture and Applied Science, North Dakota.

Say, A. (2000). *Müzik Tarihi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Schluter, J. (1865). *A General History of Music*. İngiltere: Wentworth Press.

Stein. L. (1962). *Structure and Style. America*: Summy-Birchard Company.

Turani, A. (1975). *Sanat terimleri Sözlüğü*. Ankara: Toplum Yayınevi.

Veilhan, J. C. *The Rules of Musical Interpretation in the Baroque Era*. Paris: Alphonse Leduc.

Wisse, J. (2002). "The Reformation." *In Heilbrunn Timeline of Art History*. New York: The

İnternet Kaynakları:

<http://www.getty.edu/art/collection/objects/284651/gian-lorenzo-bernini-bust-of-pope-paul-v-italian-1621/?dz=#6dc75e5141ccf8566b8a3dc455fc424edd733c58> Erişim: 01.10.2020,

Cavalli, F. (1640) La Didone. Venedik: Biblioteca Nazionale de San Marco. Imslp.

https://imslp.org/wiki/File:PMLP92787-Cavalli_Didone_Prologue.pdf Erişim:10.01.22,

https://en.wikipedia.org/wiki/Roman_School Erişim: 28.08.2020,

<http://www.visual-arts-cork.com/history-of-art/catholic.htm> Erişim: 31.08.2020,

https://www.researchgate.net/publication/347860093_The_Contributions_of_the_Council_of_Trent_to_the_Catholic_Reformation: Erişim: 06.01.22,

<https://www.britannica.com/topic/Roman-Catholicism> Erişim: 31.08.2020,

Landi, S. (1639). Il Sant' Alessio. Yale University Library. Amerika: Beinecke Rare Book and Manuscript Library. Imslp. Erişim:10.01.22,

https://imslp.org/wiki/File:PMLP64727-Grandi_-_Alessio.pdf Erişim:10.01.22,

Metropolitan Museum of Art. Erişim: 31.08.2020,

http://www.metmuseum.org/toah/hd/refo/hd_refo.htm. Erişim: 31.08.2020

Opera di Santa Maria Del Fiore, 1296, Archive Collections. Erişim:30.08.2020,

<https://duomo.firenze.it/it/archivio/fondi-archivistici>. Erişim:10.01.22,

Pergolesi, G. B. (1736) Stabat Mater, Conservatorio di Musica Benedetto Marcello. Venedik: Biblioteca del Conservatorio. Erişim:11.01.22,

<https://imslp.org/wiki/File:PMLP27633-011.pdf> Seicento. Oxford University Press. Erişim: 31.08.2020,

<https://www.lexico.com/en/definition/seicento>. Erişim: 31.08.2020,